

Nieuwe beleidsnota voor duurzame gewasbescherming aangenomen door de Tweede Kamer

Johan Edens

NVWA, Divisie Landbouw en Natuur, Team Beleidsadvies

In de beleidsnota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' wordt het gewasbeschermingsbeleid tot 2023 beschreven. Deze nota is vorig jaar door de Tweede Kamer aangenomen. Wat staat er in deze nota?

Aanleiding

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft een evaluatie uitgevoerd van het gewasbeschermingsbeleid van de afgelopen beleidsperiode (Nota duurzame gewasbescherming uit 2004). De evaluatie laat zien dat er de afgelopen periode veel is bereikt qua verduurzaming van gewasbescherming. Er zijn goede resultaten geboekt op het gebied van vermindering van risico's voor mens, dier en milieu. Telers hebben daar veel aan bijgedragen. Toch constateert het PBL dat er op het gebied van milieu en arbeidsveiligheid nog stappen gezet moeten worden. Daarnaast zijn er toenemende zorgen over de blootstelling van omwonenden en

niet-doelwitorganismen (zoals bijen) aan gewasbeschermingsmiddelen.

Het kabinet heeft daarom in samenspraak met de maatschappelijke partners de Nota 'Gezonde groei, duurzame oogst' opgesteld, om de gezamenlijke ambities, doelen en maatregelen voor duurzame gewasbescherming voor de periode 2013-2023 vast te leggen.

Ambitie kabinet

Een 'gezonde groei' is noodzakelijk om mens, dier en milieu te beschermen tegen de risico's van gewasbeschermingsmiddelen. Uiterlijk 2023 moet voldaan zijn aan alle (inter)nationale eisen op het gebied van milieu- en waterkwaliteit, voedselveiligheid, menselijke gezondheid en arbeidsomstandigheden. Het kabinet wil tegelijkertijd een blijvend economisch perspectief voor de land- en tuinbouw realiseren door de concurrentiekracht te versterken.

Het bedrijfsleven en de maatschappelijke organisaties zijn als eerste verantwoordelijk voor het behalen van de doelen. Toelatinghouders, verkopers en gebruikers zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland. Daarom geeft het kabinet de ruimte om een aanpak te kiezen, binnen de kaders die de overheid stelt. Het kabinet zal ondersteuning bieden en zorgen dat onnodig belemmerende regelgeving weggenomen wordt.

Geïntegreerde gewasbescherming

Rode draad in het verder verduurzamen van de gewasbescherming is geïntegreerde gewasbescherming. Het kabinet wil dat vanaf 2014 alle professionele gebruikers van gewasbescherming geïntegreerde gewasbescherming toepassen. Dit moet geborgd zijn in de keten. Het kabinet wil innovatie op dit terrein bevorderen, en sluit daarvoor aan bij de agenda's van het topsectorenbeleid. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt zoveel mogelijk vastgelegd in certificeringssystemen voor duurzaam geteelde producten. Ook vindt overleg met ketenpartijen plaats over verduurzamen van de hele keten in plaats van eenzijdige aandacht op residunormen (MRLs).

betekent dit voor de glastuinbouw (de bedekte teelt) dat de emissies met bijna 100% teruggebracht moeten worden, bijvoorbeeld met gebruik van zuiveringstechnieken. Het kabinet wil deze maatregelen zo spoedig als technisch haalbaar is invoeren.

Ook de open teelt moet veel maatregelen nemen. Het wordt verplicht om de verwaaiing (drift) van de gewasbeschermingsmiddelen te verminderen met 75% in plaats van de nu geldende 50%. Deze verplichting zal gelden voor het gehele perceel in plaats van alleen langs oppervlaktewater. Ook zal de verplichte teeltvrije zone verbreed worden tot minimaal 0,5 meter. Deze minimumzone is gebaseerd op de aanname dat alle maatregelen tezamen zullen leiden tot de benodigde reductie in de normoverschrijdingen van de waterkwaliteit. Als dit twee jaar na invoering niet het geval blijkt te zijn, dan zal de verplichte teeltvrije zone tot tenminste 1-1,5 meter verbreed worden. Het kabinet stimuleert daarnaast vrijwillige verbreding van de teeltvrije zones en inrichting voor functionele agrobiodiversiteit door telers. Als de besluitvorming over het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) dit toelaat kunnen telers hiervoor een vergoeding in het kader van het GLB krijgen.

Toelatinghouders moeten verplicht een Emissie Reductieplan opstellen voor middelen die

Waterkwaliteit

Het kabinet wil dat de waterkwaliteit voor oppervlakte water uiterlijk in 2023 op orde is (Kaderrichtlijn Water). Dit betekent dat in 2023 nagenoeg geen overschrijdingen meer mogen plaatsvinden. In 2018 moet het aantal overschrijdingen met 50% zijn afgenomen ten opzichte van 2013. Dit zal een flinke inspanning van de sector betekenen. Zo

de milieukwaliteitsnormen overschrijden. De maatregelen in dit plan kunnen gericht zijn op aanscherping van de toelating, het nemen van gebruiksmaatregelen of het uitvoeren van initiatieven om naleving en gedrag te verbeteren. De uitvoering en de regie is in handen van de toelatinghouder. Om de slagvaardigheid van deze maatregel te vergroten zorgen de waterbeheerders voor adequate monitoring. Puntemissies (bijv. op

het erf) moeten vanaf 2013 verminderd worden door opvang en zuivering van waterreststromen.

Verbod op gebruik gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw

Ook buiten de landbouw worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt: op verhardingen in de openbare ruimte, op sport- en recreatieterreinen en parken én door burgers in hun tuinen. Een van de meest gebruikte middelen om onkruid te bestrijden is glyfosaat. Dergelijke middelen zijn al vele jaren een probleem bij de drinkwaterbereiding, doordat deze bij gebruik op verhardingen makkelijk afspoelen naar het oppervlaktewater. Daarnaast worden burgers blootgesteld aan deze middelen.

Het kabinet wil de problemen met de drinkwaterbereiding verminderen en de blootstelling van burgers aan gewasbeschermingsmiddelen wegnemen, in lijn met de motie Grashoff, die in 2011 door de Tweede Kamer is aangenomen. Deze motie verzoekt de regering een verbod in te stellen voor gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met glyfosaat voor niet-commerciële doeleinden. Het kabinet heeft op basis van onderzoeken geconstateerd dat onkruidbestrijding met niet-chemische middelen haalbaar is, en volgens veel gemeenten betaalbaar, mits er uitzonderingen mogelijk blijven. Daarom zal het kabinet het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (waaronder glyfosaat) voor onkruidbestrijding op verhardingen in de openbare ruimte gaan verbieden, behoudens enkele uitzonderingen. Ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op overige terreinen buiten de landbouw (o.a. sport- en recreatieterreinen) zal over enkele jaren worden verboden. De maatregelen hebben geen betrekking op gewasbeschermingsmiddelen op basis van laag-risicostoffen en basisstoffen, die buiten de landbouw worden gebruikt. Meer informatie hierover: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/02/06/gewasbescherming-buiten-de-landbouw-toezenden-drie-rapporten.html>

Biodiversiteit

Gewasbeschermingsmiddelen kunnen bij onjuist gebruik invloed hebben op de biodiversiteit. Zo is er de laatste tijd veel aandacht voor de invloed van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op bijen. Het kabinet streeft ernaar de eventuele risico's en effecten op de biodiversiteit zo veel mogelijk te voorkomen. Daarom wil het kabinet het

gebruik van niet-chemische methoden stimuleren en de toelating van basisstoffen en laag-risicomidelen bevorderen. De sector draagt bij door het nemen van technische maatregelen om drift te verminderen.

Nederland zal actief bijdragen aan de actualisatie van de Europese handleiding voor de beoordeling van risico's voor bijen. Het kabinet zal afhankelijk van de ontwikkelingen op het gebied van de bijen maatregelen nemen. Ook wil het kabinet het gebruik van ecosysteemdiensten stimuleren door vrijwillige aanleg van akkerranden door boeren en tuinders.

Voedselveiligheid

Resten van gewasbeschermingsmiddelen blijven een zorg voor de consument, hoewel de doelstellingen voor de reductie van overschrijding van de residunormen (MRLs) voor 2010 ruimschoots gehaald zijn. Ook neemt de zorg toe over blootstelling van mensen aan meerdere stoffen tegelijk (cumulatie), terwijl dit aspect nog niet meegenomen wordt in de toelatingen.

Het aantal overschrijdingen van de residunormen moet op het huidige lage niveau blijven. Als lopend Europees onderzoek daar aanleiding toe geeft, dan zal het kabinet dit beschermingsniveau aanscherpen.

Beschermen van werknemers

In de afgelopen perioden zijn er verbeteringen opgetreden op het gebied van de arbeidsveiligheid, maar nog onvoldoende. Het kabinet wil dat werkgevers, toepassers en werknemers, die blootgesteld kunnen worden aan gewasbeschermingsmiddelen, voldoende kennis hebben van de risico's, zodat er geen risicovolle blootstelling optreedt. Daarbij is het uitgangspunt dat werkgevers en werknemers beiden verantwoordelijk zijn voor goede arbeidsomstandigheden op de werkvloer. Het kabinet gaat samen met de sector de methodiek voor de verplichte risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) verbeteren, evenals de licentiecursussen voor het aspect arbeidsveiligheid. Daarnaast gaan de werkgevers betere voorlichting geven. De sociale partners gaan beheersmaatregelen afspreken voor de risico's van het gebruik van middelen.

Beschermen omwonenden en passanten

In de huidige toelatingsbeoordelingen worden eventuele risico's voor omwonenden en passan-

Wolluis op appel. Foto's: NVWA.

ten niet meegenomen. Verondersteld was dat dit afgedekt werd door het kijken naar de risico's voor de toepasser. Over deze aanname is nationaal en internationaal discussie ontstaan, en ongerustheid onder de bevolking. De EFSA (European Food and Safety Authority) is nu bezig met het ontwikkelen van een methodiek hiervoor.

Het kabinet wil dat de risico's voor omwonenden en passanten in de toelating voldoende zijn afgedekt. Het kabinet verwacht van de agrarische sector en middenproducenten dat zij telers stimuleren om de belangen van omwonenden en passanten zwaarder mee te wegen bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In gebieden met veel agrarische bedrijven dient een goede communicatie tussen bedrijven en burgers te worden opgezet.

Onlangs heeft de Gezondheidsraad op verzoek van het kabinet een advies uitgebracht over mogelijke risico's voor omwonenden. Zij heeft geadviseerd om een meerjarig blootstellingsonderzoek te starten onder omwonenden van bollenvelden, fruitboomgaarden en andere teelten met een intensief gebruik van middelen. Het kabinet zal dit advies overnemen. Het advies van de Gezondheidsraad wordt binnenkort in de Tweede Kamer besproken (waarschijnlijk voor komende zomer).

Versterken economisch perspectief

Het kabinet wil het economisch perspectief van de land- en tuinbouw versterken door versterking van de concurrentiekracht en innovatie in de topsectoren. Hierbij zet het kabinet in op een verdere ver-

duurzaming van de teelt. Innovatie, ontwikkeling, verspreiding en toepassing van kennis zijn daarbij sleutelwoorden. Een effectief middelen- en maatregelenpakket is een essentiële voorwaarde. Dit is vooral een aandachtspunt bij de kleine teelten, waar Nederland groot in is. Het kabinet zal diverse maatregelen nemen om – binnen de bestaande kaders van het Europese toelatingsbeleid – de beoordeling en toelating van middelen met een klein toepassingsgebied te bevorderen. In de EU wordt bijvoorbeeld ingezet op de oprichting van een EU-coördinatiepunt voor kleine teelten. In Nederland zal het kabinet het Expert Centre Speciality Crops versterken en de verdere ontwikkeling stimuleren van basisstoffen en laag-risicomiddelen. Telers en toelatinghouders van middelen dragen gezamenlijk de eerste verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van een effectief middelenpakket.

Ten slotte

In de Nota 'Gezonde groei, duurzame oogst' staat ook het volledige uitvoeringsprogramma beschreven, waarin is aangegeven welke maatregelen wanneer en door wie uitgevoerd zullen worden. De maatschappelijke partijen, waarvan een belangrijk deel is verenigd in het Platform duurzame gewasbescherming, dragen medeverantwoordelijkheid in de uitvoering van de plannen om tot realisatie van de gestelde doelen te komen. Nefyto, Agrodix, Artemis, LTO, Cumela, Unie van Waterschappen, VEWIN en Plantum zijn vertegenwoordigd in het platform.